

ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ - НОВ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРОЦЕСА НА НЕПРЕКЪСНАТО ОБУЧЕНИЕ

Маруана Петрова

Съвременното общество се отличава с нови критерии, условия и ритъм на живот. "Потребителите" на образователни услуги предявяват изисквания към съдържанието, нивото и качеството на учебния процес. Тези изисквания са насочени към индивидуализация на учебните програми, широк достъп до образователните ресурси, гъвкавост и управляемост на учебното разписание, нагледност и практическа значимост на учебния материал и др. В такива условия възниква потребността обучаващият да може сам да избере каква подготовка иска да получи, какви учебни предмети е необходимо да изучи, за да може после успешно да реализира своите жизнени планове и да заеме своята ниша в обществото.

Освен това трябва да се вземе под внимание, че образованието днес се е превърнало в суперпродукт, необходимото ниво на качество на който трябва да се поддържа през целия активен живот на човека. Преминува се от образование "за цял живот" към образование "през целия живот".

Интензивността на търсене на постдипломно образование нараства. Вузовете реагират на това търсене с предлагане на различни форми на обучение (второ висше образование, магистърски програми, курсове за повишаване на квалификацията, специализации и др.) тогава, когато обществото е узряло за новите технологии на обучение.

Традиционната технология днес вече не съответства на обществения поглед на процеса на обучение, който се свежда до следното (5):

1. Обучението като процес на придобиване на знания, умения и опит е непрекъснат, продължаващ процес през целия живот.

2. Образованието вече не се определя само от получените във висшето учебно заведение знания, но и като способност адекватно да се действа в реални ситуации, да се вземат верни решения и предприемат ефективни действия.

3. Ценността на образованието на специалиста в голяма степен зависи от това, доколко знанията, които той притежава се вписват, допълват и развиват системата от корпоративни знания.

4. Ефективността на обучението се намира в пряка зависимост от търсецата активност на самия обучаем.

В тази връзка днес все по-често се говори за дистанционно обучение, като нов технологически подход за организация на процеса на непрекъснато обучение.

Дистанционното обучение може да се нарече най-хуманната форма за получаване на знания, най-вече защото се дава свобода за движение на личността в образователното пространство във всички направления:

- “движение напред” – човек, оставяйки на едно и също образователно ниво, например лекар, юрист, педагог, инженер, може да усъвършенства своята квалификация, своето професионално майсторство;

- “движение нагоре” – човек, последователно преминава по степените и нивата на образование от общообразователната подготовка до висшето образование;

- “движение по хоризонталата” – непрекъснатото образование подразбира не само възможността за продължаване, но и за смяна на образованието (например, смяна на специалността).

По такъв начин човек може да се приспособи към изменението на социално-икономическите условия в обществото. При необходимост движение може да става едновременно

по няколко от тези вектори. Свободата на личността чрез този модел се изразява и в това, че благодарение на получените знания в хода на ориентирания към резултат процес на обучение, обучаващият получава възможността да развива своя собствена “концепция за обучение” (4).

Дистанционното обучение е безспорен факт в новите активни учебно-образователни среди на съвременното общество. Анализът на съществуващия опит показва, че предмет на дистанционното обучение са преди всичко ограничени по обем и относително обособени учебни курсове. Чрез това обучение се решават най-вече периферни или извън основния учебен процес задачи. Сравнително плахи и негълни са опитите за обхващане на цялостни учебни процеси (специалности, предметни области) и извеждането им в обособена самостоятелна форма на образованието.

Независимо от по-късното си развитие, формиращата се практика на дистанционното обучение в България не успява да се освободи от редица митове за това обучение и остава в по-голяма или по-малка степен подвластна на тях както в другите страни.

На първо място по значение може да се постави митът, че дистанционното обучение по своята същност по нищо не се отличава от заочното обучение. За да се разсе

този мит трябва да се отбележи, че колкото и задочното обучение да се приема за родствен праобраз на дистанционното, то тази родствена близост не може да се омаловажи и още по-малко да елиминира принципните различия между създадената практика и утвърдените стандарти за задочно обучение и новите идеи за дистанционно обучение.

Вторият мит е свързан с опростяване и свеждане организацията на ученето в дистанционното обучение до поставяне лекциите на преподавателите в Интернет и осигуряване на възможност за обратна връзка на учащия с преподавателя. Много по-определяща за дистанционното обучение е организацията на самостоятелната когнитивна работа на учащия в развита учебна среда.

Върху силно стеснена представа за материалната база и цялостното осигуряване на процеса на учене е разпространен митът, че за осъществяване на дистанционното обучение са достатъчни компютри и телекомуникация. И тук, неоснователно се омаловажава ролята и значението на самостоятелната когнитивна работа на учащите в учебно-методичното осигуряване на дистанционното обучение.

Както се вижда от обобщените в табл.1 видове учебно-методично осигуряване, по дидактичното им предназначение е целесъобразно

процесът на учебната дейност да се планира в последователни методически обособени етапи за цялостната дейност на обучението.

Следващият мит е, че дистанционното обучение е значително по-слабо и некачествено в сравнение с редовната форма на обучение. Едноличното място на традиционната форма за редовно обучение на образователния пиедестал за качество все повече ще се оспорва от дистанционното обучение. Основание за това са: възможностите за привличане на висококвалифицирани научно-педагогически кадри и специалисти в областта на новите информационно-комуникационни технологии за създаване на качествено и в голям тираж учебно-методическо осигуряване; големият интелектуален потенциал на учебната информационна среда на дистанционното обучение; високото ниво на самостоятелност в когнитивната дейност на учащите; богатото разнообразие от задания (определена част от тях и с изследователски характер); сериозният потенциал за колективно творчество в мрежови среди и видеоконферентни връзки; практическата възможност за оперативно индивидуално общуване на преподаватели и учащи.

В основата на петия мит е заложено мнението, че българската образователна система е била и инерционно продължава да бъде една от най-добрите в света и с представя-

нето на образователния пазар на новата услуга “дистанционно обучение” ще се впише безпроблемно в новия световен пазар. Налице са необходимите основания за научно-обосновано преосмисляне на предлаганите образователни услуги от организираното образование у нас, при което с най-висок приоритет трябва да е определянето на атрактивните предметни области и формите за обучение в тях.

Не на последно място е митът за изключителната сложност на дистанционното обучение и необходимостта от специални организационни решения за подготовката и реализирането му. За да се премахне почвата за този мит е целесъобразно идеите на дистанционното обучение да се посвят и отглеждат в рамките на традиционния учебен процес. В противен случай формирането на синдром на страха от “непреодолимата сложност” на дистанционното обучение ще сковава както вярното му и непредубедено оценяване, така и ще саботира и задържа търсенето на нови форми на обучение.

В по-голяма или по-малка степен организираното образование в България (главно средно и висше) извървява не лекия път на създаване и прилагане на свои или на доказали вече практическата си пригодност нови технологии в обучението. Част от този път са опитите за изграждане на вътрешно-училищни информационно-комуни-

кационни среди и експериментирането в тях на надстроечни за традиционното образование информационни технологии за обучение или поддържане и освежаване на класическия учебен процес. С прехода към глобална информационно-комуникационна среда се създават необходимите условия за осъществяване на най-прости организационно-технически решения за внедряване на елементи на дистанционното обучение в традиционния учебен процес. Предоставянето на достъп и обучаването за работа в глобална информационно-комуникационна среда на всички преподаватели и учащи се, мотивира всички и е основателен стимул както за оперативно общуване и учебни консултации във вътрешно учебната среда, така и за прилагане на дейностно-личностния подход в обучението. Всяка стъпка в това направление не само позволява, но и стимулира училищата (средни и висши) да акумулират необходимия потенциал и да насочват усилията си към формиране на позитивно отношение, осъществяване на сериозни изследвания, разработване и ускорено внедряване на ефективни технологии за дистанционно обучение. В етапа на протичаща информатизация на дистанционното обучение се възлага изключително отговорната обществена поръчка да бъде мощният локомотив, който да изтегли цялото образование на ново качествено равнище.

Проява на тази проекция за ново качество в образованието е радикалната промяна в позицията на преподавателя в учебния процес. От исторически познатата авторитарна позиция в традиционното обучение при личностно-ориентираното обучение преподавателят е преди всичко консултант, който извършва методична помощ, създава ситуация за самоутвърждаване на учащия, помага му да се реализира, максимално да прояви способностите им, по-силно да разкрие себе си.

Дистанционното обучение се утвърждава като перспективна форма за организиране на учебния процес. Тя обективно предполага и изисква създаването и използването на съобразени с психолого-педагогическите и дактико-методическите изисквания нови информационни технологии. Дистанционното обучение все по-реално се натоварва с отговорността да бъде възможност и надежда за намиране на верни решения на важни за образованието и обществото въпроси.

Табл.1

Класификация на учебно-методичното осигуряване по дидактически признак

Предназначение на учебно-методичното осигуряване	Учебно-методично осигуряване
Първоначално запознаване с теоретичния материал;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Учебен теоретичен материал в печатен или електронен вид, аудио и видеокасети с обзорни лекции ▪ Методически ръководства за преподаватели тютори ▪ Методически ръководства за учащите (как да се учат с помощта на комплекса)
Осмисляне и затвърждаване на теоретичния материал, контрол на теоретичните знания	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Електронни мултимедийни учебници (дискети, CD ROM, Internet) ▪ Информационно-комуникационни системи за трениране и контролиране на знанията
Формиране и развитие на практически умения и навици, развиване на интуиция и творчески способности, ускорено натрупване на професионален опит	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Лабораторен практикум с отдалечен достъп ▪ Виртуални тренажъори (изградени върху основата на модели на изучаваните обекти и процеси за специално определени задачи в режим на управляемо детерминирано изследване)
Автоматизирана учебна дейност или нейни учебни аналози	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Пакети приложни програми ▪ Системи за автоматизирано проектиране ▪ Автоматизирани системи за научно изследване

ЛИТЕРАТУРА

1. *Соловов, А. В.* Мифы и реалии дистанционного обучения. Высшее образование в России, 2000, № 3, 121–126.
2. *Соловов, А. В.* Об эффективности информационных технологий обучения. Высшее образование в России, 1997, № 3, 100–107.
3. *Соловов, А. В.* Информационные технологии обучения в профессиональной подготовке. Информатика и образование, 1996, № 1, 13–19.
4. *Лузгина, В. Б., С. П. Шамец.* К непрерывному образованию личности через информационные технологии. Омский государственный технический университет.
5. *Ефремов, В. С., И. Г. Владимирова.* Принципы, подходы и опыт построения и использования виртуального учебного пространства. Институт международного бизнеса государственного университета управления, Москва.

DISTANCE LEARNING – A NEW TECHNOLOGICAL APPROACH IN ORGANIZING THE LIFELONG LEARNING PROCESS

MARIANA PETROVA

Summary

The analysis of the contemporary state of distance learning practice allows to draw our affection to two interrelating multitudes of problems. To the first multitude we can refer those problems, which arise from the mass euphoria, which comes from the superficial expectations about the possibilities of distance learning. Although it is important potential of the information and communication environment is not the only and the most significant element of distance learning.

In the second multitude are accumulated those problems which arise in real practice.